

TASAPAINOSSA ETEENPÄIN

KESKUSTAN
101 PERIAATETTA

Keskusta

Keskustan periaateohjelmaluonnos kenttäkäsitteeseen

Matka on ainakin yhtä tärkeä kuin lopputulos

Keskusta uudistaa periaateohjelmansa. Uusi ohjelma hyväksytään Sotkamon puoluekokouksessa kesäkuussa 2018. Kyse on puolueen ytimiin menevästä ohjelmasta, joka kokoaa yhteen ne arvot ja suuret linjat, joihin puolueen muut ohjelmat ja politiikka perustuvat.

Periaateohjelman pitää kestää aikaa. Se uusitaan suhteellisen harvoin, noin kerran vuosikymmenessä. Siksi ohjelma ei ota kantaa päiväkohtaisiin asioihin tai poliittisten ratkaisujen yksityiskohtiin. Periaateohjelma ei siis ole tavoite- tai vaaliohjelma.

Ohjelman teossa matka on ainakin yhtä tärkeä kuin lopputulos. Sen tekemiseen tarvitaan koko puolueyhteisö.

Ohjelmaa valmistellut Keskustan periaateohjelmatyöryhmä lähti liikkeelle keväällä 2016 kysymällä puolueen jäseniltä, millainen uuden ohjelman pitäisi olla. Seinäjoen puoluekokouksen pääjuhlassa saman vuoden kesäkuussa esittelimme kenttäpalautteeseen pohjautuen ohjelmaprosessin lähtökohdat; ne kysymykset joihin ohjelmalla haluttiin vastata. Syksyllä 2016 pyysimme keskustajärjestöjen ja yksittäisten jäsenten näkemyksiä ja ratkaisuja näihin aikamme suuriin kysymyksiin.

Aika antaa palautetta

Jäsentemme vastausten yksi selkeä viesti oli se, että uuden periaateohjelman pitää erottua perinteisestä ohjelmakaavasta. Haluttiin uudenlaista ilmaisuja sekä helposti avautuvaa ja ymmärrettävää tekstiä.

Yksi keskeisimmistä ohjelmaa koskevista ratkaisuista on se, mistä näkökulmasta maailmaa

ja sen muutosilmiöitä katsotaan. Ohjelmaluonnoksen ytimessä ei ole nyt puolue, järjestelmä tai talous. **Lähtökohtana on ihmisen - meidän kaikkien - hyvä elämä ja sen edellytykset.**

Käsissäsi on Keskustan puoluehallituksen esitys uudeksi periaateohjelmaksi. Edessä on yhteisen ohjelmamatkamme tärkein etappi. Haluamme saada palautetta ohjelmaluonnoksesta niin puolueen jäsenjärjestöiltä, yksittäisiltä henkilöjäsentiltä kuin Keskustan ulkopuolisilta toimijoiltakin. Meille kaikki palaute on arvokasta.

Ohjelmaluonnos koostuu johdannosta ja sadasta periaatteesta. Palautetta saa antaa niin ohjelman rakenteesta, näkökulmista kuin yksittäisistä periaatteistakin.

Tavoitteemme on 101 periaatetta; yhtä monta kuin isänmaallamme Suomella on ikää vuonna 2018. Siksi esitämme teille haasteen: muun palautteenne ohella pohtikaa, mikä voisi olla se puuttuva sadasensimmäinen periaate, joka on tässä luonnoksessa vielä kysymysmerkillä.

Periaateohjelma- ja aateterveisin

Juha Sipilä
puheenjohtaja

Jouni Ovaska
puoluesihteeri

Annika Saarikko
periaateohjelmatyöryhmän
puheenjohtaja

Anna palaute viimeistään 8.1.2018.

Ohjeet löytyvät tämän kirjasen takakannesta.
Anna palaute ensisijaisesti netissä
webropol-kyselyn kautta.

Palautelomakkeen, tämän käsissäsi olevan
vihkon sekä muuta periaateohjelmauudistuksen
taustatietoa löydät osoitteesta

**www.keskusta.fi/
paouudistus**

Tutustu kysymyksiin etukäteen,
löydät ne tästä kirjasta.

Lisätietoja:
poliittinen asiantuntija Ilkka Miettinen
ilkka.miettinen@keskusta.fi • p. 050 5666 189

TASAPAINOSSA ETEENPÄIN

Keskustan 101 periaatetta

Lukijalle

Periaatteellisen ohjelman tekemisessä matkalla on vähintään yhtä iso merkitys kuin päämäärällä.

Yli 110-vuotisen historiansa aikana Keskusta on useaan kertaan määritellyt olemassaolonsa tarkoituksen periaateohjelmaksi. Sen tärkein tehtävä on arvioida yhteiskunnallisia muutosvirtauksia ja aatetta ajan kuvassa sekä luoda suuntaviivat puolueelle näiden arvioiden pohjalta. Periaate sanana tarkoittaa jotakin perimmäistä, luovuttamatonta ja linjakasta. Sellaista, mistä ei horjuta. Jos oikein purkaa sanan auki, voisi ajatella sen tarkoittavan perimmäistä aatetta.

Keskustalaisuus ei ole aikansa tuote tai yhden asian edestä syntynyt tähdenlento. Se on omaleimainen, suomalaisista aatejuurista versonut kansanliike.

Aatteesta pitää keskustella, väitelläkin. Puolue voi toki luulla toimivansa vain lakimuutoksina ja valtuuston nuijan kopautuksina. Silloin se unohtaa kuitenkin syvimmän olemuksensa, keskustelun ja yhteen tulemisen merkityksen. Keskusta on yhteisö, kansansivistysliike, jolla on enemmän toisiaan yhdistäviä kuin erottavia henkisiä arvoja.

Poliittisen kansanliikkeen elinvoima on yhtä suuri kuin niiden ihmisten määrä, jotka luottavat sen linjaan ja tekevät töitä sekä sen menestyksen että uusiutumisen eteen.

Puolue ei siis ole vain sen aate, linja tai sanoma. Se on myös mielikuva, tunnelma ja häivähtävä tunne: nämä ihmiset minä koen omakseni, tähän porukkaan minä voisin kuulua, tätä linjaa voisin kannattaa.

Edellisen kerran periaateohjelmaa työstettiin Keskustan satavuotisjuhlaan, vuoteen 2006. Tuossa ohjelmassa on kaikki aattemme palaset oikeilla paikoillaan eikä siitä lähtökohtaisesti tarvitse ottaa mitään pois. Maailma ja sitä mukaa Suomikin on kuitenkin muuttunut runsaassa kymmenessä vuodessa. On taas aika katsoa tulevaisuuteen.

Oleellisinta ja onnistuneinta historiaa Keskusta on kirjoittanut silloin, kun sen puheet ja teot ovat olleet sopusoinnussa, eivät ristiriidassa. On turha kirjoittaa ylös jaloja periaatteita, ellei aio toimia niiden mukaisesti. Silti samalla on hyvä muistaa, että yksin voi olla rauhassa oikeassa, yhteistyössä sopien voi saada jotakin aikaiseksikin.

Siksi aate on syytä ottaa yhteiseksi käyttövoimaksi.

LÖYLYISTÄ

Puolueen pitää olla kuin sauna, jonka lauteille kokoonnumme kaikki samanarvoisina. Elämän muokkaamina olemme erilaisia, mutta siinä löylyn sihistessä kiukaalle samalla viivalla. Keho kipristyy kuumuudesta. Toinen nauttii hiljaisuudesta, joku kertoo tarinan. Kaikilla on sellainen olo, että tässä on hyvä olla, perimmäisten asioiden äärellä. Kelpaan sellaisena kuin olen.

Löylyissä ansioksi kelpaa ihmisenä oleminen. Sama juju pitää olla keskustalaisessa kansanliikkeessä. Oven pitää olla sopivasti raollaan, jotta sisään pääsee raitista ilmaa ja uutta väkeä.

Ja saunan ikkuna - siitä ikkunasta näkyy kuulas maisema ja välkkyvä vesi.

Kohtuudella ja tasapainossa

Miksi ohjelmamme sitten sai nimen Tasapainossa eteenpäin? Vuoden 2006 ohjelma korosti kohtuullisuuden arvoa. Sen merkitys hupenevien luonnonvarojen tai varallisuuden keskittymisen aikana on yhä tärkeä. Nyt kohti 2020-lukua aikamme suuri haaste on kohtuullisuuden kanssa käsi kädessä kulkeva tasapaino.

Näissä 101 periaatteessa – niitä on yhtä monta kuin itsenäisellä isänmaalla vuosia - avaamme, miten monin tavoin tuo tasapaino aikaamme määrittää, niin ihmisten, maiden ja kulttuurien välistä kuin ihmisen ja ympäristön sekä vapaa-ajan ja työn välistä. Pohjimmiltaan on kysymys taloudellisesta, ekologisesta ja sosiaalisesta tasapainosta.

Keskellä olemiselle on tarve ja tilaus. Puolueen nimi ei ole sattumaa. Ei ole hävettävää ymmärtää eri näkemyksiä ajassa, jossa liian moni vetää äärimmäistä rajaa ihmisten, asioiden ja maiden välille.

Suomalaiset tarvitsevat vaihtoehdon oikeiston ja vasemmiston väliin. Oikealla tai vasemmalla oleminen ei kuitenkaan riitä 2020-luvun mittajanaksi. Muunkinlaista arvoasteikkoa kaivataan.

Keskustalaisuus ei ole kuitenkaan matemaattinen määritelmä tai keskiarvo äärilaidoista. Se on omintakeinen voima, johon on liitettävissä sellaisia vahvuuksia ja painotuksia, mitä muilla ei ole. Näitä ovat esimerkiksi hajautetun yhteiskunnan voimavarojen tunnistaminen, ihmisen ja luonnon kestävä kumppanuus, vahva kansanvallan korostus, henkiset ja inhimilliset arvot materialismia vastaan sekä ihmisen sisäisen kukoistuksen vahvistaminen sivistyksen määritelmänä.

Ihmisen hyvä elämä

Kun Keskustan tarinaa miettii, tajuaa että aatteen erityispiirteitä tulee uudessa ajassa vain vahvistaa. Miksi olla kuin muut tai laimentaa keitostaan? Laihaa soppaa ei kukaan mielellään syö. Pitää olla sattumia ja makuja.

Me suomalaiset jaamme yksittäisinä sanoina ja otsikkoina ilmaistuina kutakuinkin samat arvot. Oikeudenmukaisuuden, vapauden ja vastuun sekä tasa-arvon merkitystä harva käy kiistämään. Olennaista onkin kyetä kertomaan, minkä sisällön annamme arvoille. Ja millaisia periaatteita ja tekoja näistä arvoista johdamme.

Ohjelmassa olemme myös tehneet monia tietoisia käsitteellisiä valintoja. Emme puhu hyvinvointivaltiosta, vaan hyvinvointiyhteiskunnasta. Emme puhu yksilöstä, vaan ihmi-sestä.

Olemme tavoitelleet periaateohjelmaa, joka vastaisi tulevan vuosikymmenen murrok-siin ja suurimpiin siirtolohkareisiin. Esimerkiksi muuttuva työelämä, ilmastonmuutos ja hupenevat luonnonvarat, ikääntyvä Suomen väestö, globaali siirtolaisuus ja kaikkial-la tuntuva teknologian myllerrys pakottavat ratkaisuihin, joihin eivät pintaraapaisut riitä.

Edessä on väistämättömän monta reformia, joiden onnistumista mitataan laajasti juu-ri tasapainon vahvistumisella. Ja uudistaa pitää. Ei nimittäin olisi erityisen kunnia-kasta nyt vallassa olevan sukupolven näkökulmasta muutaman vuosikymmenen päästä oi-valtaa, että kyllähän me ongelmat näimme – puuttui vain rohkeus ratkoa ne.

Emme ohjelmassamme kertaakaan väitä, että ennen oli paremmin. Emme pelkää tu-levaisuutta tai manaa murheiden vyöryä. Kuvamme huomisesta on monesta epävar-muudesta huolimatta valoisa ja täynnä toivoa. Tavoittelemme Suomea, jossa jokainen voi nukkua yönsä rauhassa ja jossa pelko ei koskaan ole toivoa suurempi. Haluamme vahvistaa Suomen roolia myös aktiivisena toimijana globaaleissa kysymyksissä.

101 periaatetta on julistus omavoimaisen me-hengen puolesta yksilökeskeisessä ajassa. Tärkeintä ei ole puolue, järjestelmä tai talous. Ne ovat kaikki parhaimmillaan keinoja ja välineitä. Ohjelmamme ydin on arvokas ihminen itsessään, tulevaisuuden ihmisen hyvä elämä ja sen edellytykset.

ETTÄ VOISIN LUOTTAA

1. Yhteiskunnan tärkein peruspilari on keskinäinen luottamus. Tarvitsemme yhteistyökyvyn vahvistamista.
2. Systemit ja markkinat eivät luo hyvää ihmistä, vaan sivistyneet ihmiset luovat paremman yhteiskunnan. Luotamme ihmisyyteen. Luotamme jokaisen kykyyn kehittää itseään ja toimia kansalaisena yhteiseksi hyväksi.
3. Oikeudenmukaisuus on oikeusvaltion ja hyvinvointiyhteiskunnan ydin.
4. On keskusteltava oikeasta ja väärästä, jotta ymmärtäisimme, miten meidän on kohdeltava toisiamme. Tarvitsemme jatkuvaa sivistystyötä, jotta epäluulot ja pelot eivät johda vihaan.
5. Kansanvalta ja vakaa poliittinen järjestelmä ovat luottamusyhteiskunnan vahva perusta. Arvostamme niitä, jotka kantavat vastuuta päättäjinä. Heidän pitää kertoa tosiasiat ja samalla luoda toivoa tulevaisuuteen.
6. Luottamusyhteiskunnassa päätöksenteko on läpinäkyvää, avointa ja helposti hahmotettavaa. Päättäjien ja hallinnon on toimittava yhteiseksi hyväksi.
7. Puolustamme laajaa kansanvaltaa ja parlamentarismia. Enemmistö päättää, mutta vähemmistöön jääneitä ei nujerreta. Demokratia on myös kaikille yhteisiä kansalaistaitoja, keskustelua ja kuuntelemista. Monien totuuksien ja epävarmuuksien aikana korostuu kyky arvioida tietoa rakentavasti mutta samalla kriittisesti, uusia toimintatapoja pelkäämättä.
8. Suomalaisuuteen kuuluu sovinnon tien hakeminen politiikassa ja työmarkkinoilla. Tätä haluamme vaalia, erilaisia tavoitteita yhteen sovittaen ja kohtuutta noudattaen.
9. Sananvapaudesta ei tingitä. Sanoja vastaa sanoistaan.

ETTÄ KANTAISIN VASTUUN

10. Tuemme kaikkien mahdollisuutta toteuttaa ihmisyytään vastuullisen vapauden hengessä. Hyvässä yhteiskunnassa vapaus on vastavuoroista. Vapaus ja vastuu ovat arjessa, jokapäiväisissä valinnoissamme.
11. Jokaisella on velvollisuus kantaa voimavarojensa mukaan vastuuta itsestään ja lähimmäisistään. Lähiyhteisöissä luomme välittämistä ja huolenpitoa. Yhteiskunnan tehtävänä on luoda edellytykset hyvälle elämälle ja olla turvana hädän hetkellä.
12. Eheässä ja oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa jokainen tuntee olevansa tärkeä. Tahdomme Suomen, jonka rakentamisessa kaikki ovat mukana.
13. Sukupolvien ketju on vastuun rikas ketju. Sukupolvet huolehtivat toisistaan: vanhemmat lapsistaan - sitten nuoremmat polvet vanhemmistaan. Tätä välittämisen vastuuta haluamme jatkaa.
14. Vastuu huomisesta on tässä ja nyt. Se on työtä tulevien sukupolvien hyvän elämän turvaamiseksi. Haluamme lastenlapsillemme mahdollisuuden elää vakaassa maailmassa ja puhtaassa ympäristössä.
15. Samat oikeudet ja velvollisuudet koskevat kaikkia. Edellytämme kaikilta Suomessa asuivilta yhteiskuntamme lakien ja pelisääntöjen noudattamista.
16. Vapaaehtoistyö on aina pohjimmiltaan lähimmäisistä välittämistä. Varmistamme kansalaistoiminnalle puitteet, jossa hyvät ideat pääsevät kukoistamaan.

ETTÄ OUISIN RAKASTETTU JA SAISIN RAKASTAA

17. Sydämensivistys ja lähimmäisenrakkaus ovat toisen ihmisen kunnioittamista ja huomioimista. Suomen pitää olla maa, jossa ihmiset puhuvat toisilleen kauniisti.
18. Tuemme jokaisen omaa toivetta perheen koosta. Kunnioitamme perheiden moninaisuutta.
19. Lapsella on omat vahvat oikeudet. Niistä suurin on oikeus turvalliseen lapsuuteen ja leikkiin. Lapsista on pidettävä huolta, rohkaistava heitä ja kuultava heidän näkemystään.
20. Vanhemmuus ja työ mahtuvat onnelliseen elämään. Tuemme työn ja perheen tasapainoa asenteilla ja rakenteilla.
21. Tuemme vastuullista vanhemmuutta, aikuisuutta ja vahvaa läsnäoloa lasten elämässä. Molemmilla vanhemmilla on oltava mahdollisuus olla lastensa lähellä ja perhearjessa tasavertaisesti. Kyse on koko yhteiskunnan, ei vain lasten ja perheiden edusta.
22. Eksynyt nuori tarvitsee tukemme ja elämälleen merkityksen. Harrastus, kannustus ja luottamus voivat muuttaa suunnan.
23. Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia. Syrjinnälle, rasismille, vihapuheelle ja kiuasamiselle emme anna mitään sijaa.
24. Kannatamme kahden tasa-arvoisen ihmisen vapautta rakastaa toisiaan.
25. Niin kuin ihmisarvoinen elämä, niin myös ihmisarvoinen kuolema kuuluu kaikille.
26. Bruttokansantuote ei kerro onnen määrää. Kansakunnan menestystä ja päätösten vaikutuksia pitää mitata myös henkisellä ja sosiaalisella hyvinvoinnilla.

ETTÄ YMMÄRTÄISIN LUONNON RAJAT

27. Maailman huomien ratkaistaan ihmisten valinnoilla. Kestävä kehitys on sukupolvia yhdistävä välttämätön lähtökohta. Kasvatamme toinen toisiamme elämään tasapainossa luonnon kanssa.
28. Hiili palaa ja jäätiköt sulavat. Velvollisuutemme on yhteiskuntana ja kansainvälinen sopimuksin torjua ilmastonmuutosta.
29. Virtaavassa vedessä, humisevissa metsissä ja routaisessa maassa on Suomen voima. Kekseliäisyyteen ja vastuuseen yhdistettynä ne ovat menestyksemme tae. Taitomme ratkaista asioita käytännönläheisesti palvelee myös yhteisen ympäristömme tulevaisuutta, yli maamme rajojen.
30. Hyvä yhteiskunta elää uusiutuvista luonnonvaroista. Tämä on biotaloutta. Säästämme, kierrätämme ja laitamme teknologian töihin ympäristön hyväksi. Viisaasti valiten ihminen ei tuhoa luontoa vaan on sen kumppani.
31. Viljelijä varjelee. Kestävä maatalous jättää maan tuleville sukupolville kerta kerralta paremmassa kunnossa. Suosimme kotimaista ruokaa. Arvostamme sen tuottajaa ja kuluttajaa.
32. Jokaisella pitää olla mahdollisuus nauttia vihreydestä ympärillään ja päästä metsään mustikkaan. Haluamme, että kaupungeissakin puistot ja metsät ovat lähellä. Myös rakennetun ympäristön pitää tukea ihmisen hyvinvointia.
33. Puhtaan veden ja ruuan riittämisestä maailmassa on kannettava yhteinen vastuu. Maapallon vesi on yhteistä, elinehto kaikelle.
34. Eläimillä on oikeus hyvään elämään.
35. Liikumme laajasti, maailman ympäri. Se altistaa tarttuvien tautien nopeaan leviämiseen. Meidän pitää varautua aikaan, jolloin nyt toimivat lääkkeet eivät enää olekaan avuksi.
36. Teknologian ja lääketieteen mahdollisuudet ovat lähes rajattomat. Syväluotaava yhteiskunnallinen keskustelu eettisistä rajoista ja ihmisen perimmäisistä tarpeista on välttämätön.

ETTÄ VOISIN KUULUA JOHONKIN

37. Olemme isänmaallisia. Meille se tarkoittaa tervettä ylpeyttä maastamme ja kansastamme, juuristamme, kielistämme ja kulttuuristamme. Suomalaisuus on uudistuvaa. Ajamme Suomen ja suomalaisten etua yhteistyöllä muiden kansojen kanssa, rauhaa ja sopua rakentaen.
38. Pidämme huolta vähemmistöjemme tasavertaisesta kohtelusta ja oikeuksien toteutumisesta. Tunnustamme ja turvaamme ruotsin aseman maamme toisena kansalliskielenä.
39. Rakennamme siltaa täällä olevien ja tänne tulevien välille. Suomalaisuuteen kuuluu monikulttuurisuus. Maahamme muuttaneet tarvitsevat välittäviä yhteisöjä sekä mahdollisuuksia opiskella ja tehdä työtä.
40. Kylät, kaupunginosat ja kotiseudut ovat meille tärkeitä. Minuus koostuu siitä, että ihminen voi kuulua moneen paikkaan ja olla ylpeä kaikista juuristaan. Monipaikkaisuus on elinvoiman ja luovuuden lähde koko Suomelle.
41. Kun tiedämme mistä tulemme, on helpompi päättää minne menemme. Syvät juuremme, kuuluminen johonkin, antavat meille vahvan perustan löytää ratkaisuja niin oman maamme kuin rajojemme ulkopuolisiin ongelmiin.
42. Kaupunki ja maaseutu ovat yhtä kuin Suomi. Vahvistamme alueiden välistä yhteistyötä ja kumppanuutta. On aika paiskata kättä.
43. Kannatamme hajautettua verkostomaista yhteiskuntaa. Koti pitää saada perustaa yhtä lailla niin pohjoiseen kuin etelään.
44. Helsinki on Suomen metropoli, ylpeyden aihe ja menestyksen moottori. Luomme edellytyksiä pääkaupunkimme pärjäämiselle Euroopan ja maailman suurten keskusten sarjassa.
45. Elämme pidempään kuin ikinä ennen – kaksinverroin sen matkan kuin suomalainen sata vuotta sitten. Tämä muuttaa yhteiskunnan rakenteita. Eläkeläisyys ei ole synonyymi vanhuudelle. Neljän sukupolven Suomi on mittaamaton voimavara kokemusten ja tiedon siirtämisessä.
46. Yksi on yhtä paljon kuin kaksi. Yksineläminen on joko oma valinta tai elämän eteen tuoma tilanne. Itsellisen ihmisen tasapainoiseen elämään kuuluu myös kokemus osallisuudesta ja kohtuullinen toimeentulo.
47. Ihmiset tarvitsevat toisiaan, mutta myös lepoa ja hiljaisuutta. Tavoittelemme yhteiskuntaa, jossa allakoissamme on aukkoja - aikaa myös itselle ja tilaa rauhoittumiseen.
48. Arvostamme yhteiskuntamme kristillisiä juuria. Jokaisella pitää olla vapaus tunnustaa ja harjoittaa uskontoaan Suomen lain ja hyvien tapojen puitteissa.
49. Virtuaaliset yhteisöt ovat osa vuoropuhelun, vaikuttamisen ja uusien elämysten maailmaamme. Hyvän keskellä verkko-todellisuudessa on harmaita ja synkkiä vyöhykkeitä. Siksi oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisen yhtäläisen vastuun teoistaan tulee ulottua myös verkkoon.

ETTÄ UTELIAANA LOISIN UUTTA

50. Sivistys on avain hyvään elämään. Jokaisella meistä on rajaton kyky kasvaa ihmisenä ja kansalaisena, murtaa sisäiset kahleemme. Vapaus on myös sitä, että ihminen voi toteuttaa itseään ja oppia uutta läpi elämänkaaren.
51. Tahdomme turvata kaikille mahdollisuuden koulutukseen riippumatta lompakon paksuudesta tai kodin postinumerosta. Aikaansa ja tulevaisuuteen vastaava koulutus on ihmisen tärkein pääoma, varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Hyvä koulutus vastaa työelämän tarpeisiin ja vahvistaa koko yhteiskuntaa.
52. Taiteen kautta koemme uutta ja avartavaa. Taiteella on arvo itsessään. Yhteiskunnan tehtävänä on varmistaa taiteen vapaus ja sen tekemisen edellytykset. Jokaisella pitää olla mahdollisuus nauttia kulttuurista, itselleen sopivalla tavalla.
53. Tiede on itseisarvo. Se auttaa ymmärtämään mitä elämässä ja ympärillämme tapahtuu. Tiede on myös avain ongelmanratkaisuun ja kehittämiseen.
54. Teknologiset harppaukset muuttavat maailmaa. Annetaan muuttaa ja muutetaan yhdessä. Moni asia helpottuu. Muistamme silti, mikä on väline ja mikä elämää itseään. Ihmiset päättävät yhä päämäärät.
55. "Hyvä idea, mietitään yhdessä lisää". Tällaista asennetta Suomi tarvitsee. Tutkikaan, kokeilkaa ja pitäkää se mikä hyvä on – se on toinen edistyksen lähtökohta.
56. Voidaan tehdä toisinkin. Tahdomme lisää ennakkoluulottomuutta ja luovuutta kouluihin, työpaikoille ja harrastuksiin. Uskallamme uudistaa ja luopua tarvittaessa vanhasta.
57. Joskus uusi pelottaa. Ja meissä kaikissa asuu muutosvastarinta. Tienraivaajan osa ei ole aina helppo. Muuttuva ja uusi pitää osata kärsivällisesti perustella.
58. Ihmisellä pitää olla mahdollisuus epäonnistua ilman, että kokemus haavoittaa pysyvästi.

ETTÄ SAISIN MAHDOLLISUUDEN

59. Kaikilla on oikeus tavoitella jotain suurempaa ja toteuttaa haaveitaan. Yhteiskunta on parhaimmillaan silloin, kun se tarjoaa rakennuspuita ihmisten valinnoille, omavoimaisuudelle ja kasvulle omintakeiseksi persoonaksi.
60. Suomi ei rakennu vain kirjaviisauden varaan. Mahdollisuus oppia omaan tapaan ja tahtiin pitää olla kaikilla.
61. Työ on oikeus, työ on velvollisuus. Työllä on arvo itsessään, mutta työ ei määrittele ihmisen arvoa.
62. Työelämän ovet on oltava auki kaikille. Sairauksista toipuvilla, osatyökykyisillä ja vammaisilla ihmisillä on myös oikeus työhön. Yhteiskunnan tehtävänä on auttaa työllistymään etenkin vaikeuksien kohdatessa.
63. Sukupuolten välinen tasa-arvo on yhteiskuntamme syvä arvo. Haluamme vahvistaa sitä todeksi sanoin ja teoin joka päivä. Sukupuolia lokeroivat asenteiden lasikatot on murrettava.
64. Bitit siirtyvät ja bussi kulkee. Se on edellytys työlle, yrittämiselle ja harrastuksille. Tarvitsemme kunnossa olevat tiet ja nopeat tietoliikenneyhteydet koko Suomeen.

ETTÄ SAISIN OLLA MYÖS HEIKKO

65. Vahvojen yhteiskunta on pohjimmiltaan vain vastuulleen sokeiden yhteiskunta. Meillä on ohittamaton vastuu lähimmäisistä.
66. Kuka tahansa meistä voi yhtäkkiä menettää kaiken. Se myös velvoittaa meitä yhteiskuntana varmistamaan, että kukaan ei jää tyhjän päälle.
67. Toisen asioihin puuttuminen voi joskus olla suurin välittämisen teko.
68. Kelvata voi keskeneräisenäkin. Haluamme Suomen, jossa ihmisarvoa ei määritetä kymppin suorituksilla. Tärkeämpää on kilvoitella itsensä kanssa kuin saavuttaa muiden mittarit.
69. Meille tärkein ei ole se, joka huutaa lujimmin. Vaatii erityistä herkkyyttä kuulla häntä, joka enää vain vaikenee. Heikoimpien osallisuudesta ja ikäihmisten hyvinvoinnista huolehtiminen on kaikkien asia.
70. Ihminen on oman elämänsä toimija. Kenestäkään ei saa tulla vain toimenpiteiden ja etuuk-sien kohde. Haluamme kuulla ihmisiä heitä koskevissa asioissa ja kunnioittaa heidän itse-määräämisoikeuttaan.
71. Onneamme varjostavat kasvava yksinäisyys, mielenterveyden ongelmat ja kansamme elin-tasosairaudet. Monilla myös on koulutus, joka ei takaa työtä. Siksi sosiaaliturva ja palvelut tarvitsevat ihmislähtöisen vallankumouksen.
72. Haluamme raivata kaikki esteet, jotta ammatikseen toista auttavat voivat keskittyä työs-sään ihmisen kohtaamiseen. Välittäminen on ammattitaidoista suurin.
73. Globaalissa taloudessa kaikki eivät voita. Hä-viäjistä meillä on yhteinen vastuu – niin koti-maassa kuin kauempanakin. Maailmantalous tarvitsee oikeudenmukaisuuden ruiskeen.

ETTÄ TULISIN TOIMEEN

74. Hyvinvointi on päämäärä, talous on väline. Talous on seurausta niukkuudesta. Emme saa kaikkea, mitä haluamme. Hyvä talouspolitiikka palvelee kansalaisten parasta ja pitää yhteiset kassamme vakaalla pohjalla yli sukupolvien.
75. Tarvitsemme ympäristöllisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua. Se on parhaimmillaan uusiutumista: keksintöjä, uusia tuotteita ja palveluja. Vähemmästä voi taloudessakin luoda enemmän.
76. Markkinoihin ja toimivaan kilpailuun perustuva talous tarvitsee lakien kautta luodut reilun pelin säännöt ja yhteiskunnalliset puitteet.
77. Valtiota tarvitaan myös riskiä kantavana kärsivällisenä sijoittajana sekä strategisena omistajana. Valtionyhtiöitä on hoidettava tehokkaasti niiden yhteiskunnallisen tehtävän mukaisesti.
78. Yrittäjyys on työtä ja tekemistä. Sillä ihminen myös ilmaisee itseään ja palvelee samalla muita. Yrityksen olemassaolon perustana on aina joku tarve ja tilaus. Yrittäjä ottaa riskin, yhdistää tuotannon tekijät ja johtaa arvonlisän luomista.
79. Ihmisellä on oikeus omistaa, menestyä ja tavoitella parempaa. Omistaminen kasvattaa ymmärrystä ja vastuuta taloudesta. Vastustamme kateuden ja kauden yhteiskuntaa. Vaadimme kuitenkin kohtuuden toteutumista niin palkitsemisessa kuin muussakin taloudellisessa toiminnassa.
80. Raha ei ole onnen tae, mutta taloudellinen turva vapauttaa ihmisen itsensä kehittämiseen ja toimintaan myös toisten hyväksi. Haluamme taata kaikille kannustavan toimeentulon perustuloajattelun pohjalta.
81. Ammatteja syntyy ja katoaa. Työ pilkkoutuu, palkka tulee paloina eikä työnteko ole aina sidottu paikkaan ja kellokorttiin. Tavoittemme on työelämä, jossa työntekijä ja -antaja voivat hyvin, luottavat toisiinsa ja sopivat yhteiseksi hyväksi. Haluamme luoda reilut ja joustavat puitteet, myös itsensä työllistävälle.
82. Koti on aina yhtä tärkeä, olipa se punainen tupa tai kerrostalokaksio. Jokaisella on oltava mahdollisuus asua kohtuuhintaisesti toiveidensa ja elämäntilanteensa mukaisesti. Asuntolainasta ja vuokrasta selviäminen ei saa olla kenellekään elämäntehtävä.
83. Aluepolitiikan uusi nousu perustuu maakuntiin. Ne ymmärtävät voimavaroinsa, keskittyvät vahvuuksiinsa ja yhdistävät yksityisen ja julkisen osaamisen.
84. Digitalisaatio, robotit sekä alus- ja jakamistalous ovat osa elämäämme. Tämä kehitys tarvitsee yhteisiä pelisääntöjä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Uuden teknologian ja uusien toimintatapojen pitää palvella ihmistä ja hänen kehitystarpeitaan.
85. Raha ja pääoma liikkuvat yli rajojen, joskus paratiisiin asti. Edellytämme talouden toimijoilta yhteiskuntavastuuta, avoimuutta ja läpinäkyvyyttä, tarvittaessa kansainvälisin sopimuksin ja säännöin. Kannatamme elinkeino- mutta emme keinotteluvapautta. Pikavoittojen sijaan suosimme kestäväen tuoton tavoittelua.
86. Kauppa yhdistää kansoja ja lujittaa rauhaa. Se on oman vientimme kasvattamista. Se on myös maailman parantamista, pala kerrallaan. Haluamme vahvistaa köyhimpien maiden omaa yritystoimintaa, talouden hedelmien oikeudenmukaista jakautumista ja kykyä päästä omille jaloilleen.

ETTÄ KOKISIN OLEVANI TURVASSA

87. Ihmisen kokemus turvatusta olostä syntyy oman elämän hallinnasta. Haluamme ehkäistä syrjäytetyksi tulemista, rikollisuutta ja ihmisen elinympäristön vaaroja.
88. Turvallinen koti on jokaisen oikeus. Väkivalta lähellä ei saa olla vaietumpaa kuin kaukana.
89. Rauha on yhteisten toimiemme päämäärä, joka ainoa päivä. Sen vastakohtia ovat epäsopu, pelko, yhteiskunnan murentuminen, kriisit ja sota.
90. Suomen itsenäisyyden ja kansalaisten turvallisuuden varmistaminen on ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme tärkein tehtävä.
91. Käpertyminen ja aitojen pystytys ei ole Suomen ratkaisu. Kansainvälisellä vuoropuhelulla ja yhteistyöllä vahvistamme luottamusta ja turvallisuutta.
92. Hyvät suhteet naapurimaihin sekä vakauden rakentaminen Itämerellä ja arktisella alueella ovat turvallisuutemme ytimessä. Suomen luontevin yhteisö on Pohjoismaat, sitkeiden pohjoisten kansojen joukko. Ylläpidämme aktiivista yhteistyösuhdetta Venäjään niin valtioiden, talouden kuin kansalaistenkin vuorovaikutuksen kautta.
93. Itsenäinen Suomi on osa itsenäisten valtioiden Eurooppaa, sen vahvuuksia ja haurauttakin. Haluamme uudistaa Euroopan unionia. Sen pitää olla suuri suurissa ja pieni pienissä asioissa. Unionin synty tarkoitus, projekti rauhan puolesta, on sen tärkein tehtävä myös tänään ja huomenna.
94. Suomen on pidettävä päätösvalta sotilaallisen turvallisuuden ratkaisuisissa omissa käsissään. Itsenäinen kansakunta ei rajaa liikkumatilaansa mihinkään suuntaan.
95. Maanpuolustustahto säilyy korkealla, kun ihmiset kokevat Suomen puolustamisen arvoiseksi. Jokainen suomalainen on maanpuolustaja. Tarvitsemme oman uskottavan puolustuskyvyn ja kaikkia koskevan asevelvollisuuden.
96. Ruoka, vesi, energia, hoiva ja yhteiskunnan turva pitää taata kaikille kriiseissäkin. Huoltovarmuus ja riittävä omavaraisuus ovat tärkeä osa kansamme henkivakuutusta. Suomen on varauduttava entistä vahvemmin myös tietoverkko- hyökkäyksiin ja muihin uudenlaisiin uhkiin.
97. Omat tiedot ovat arvokasta omaisuutta. Niitä täytyy saada itse valvoa. Haluamme tehdä turvallisesta toiminnasta verkossa kansalaistaidon.
98. Tarvitsemme uskontojen ja kulttuurien lukutaitoa, kykyä ymmärtää myös meille vierasta ja outoa. Eri katsomusten välinen vuoropuhelu poistaa pelkoja, estää ääri liikkeiden kasvua ja rakentaa perustaa turvallisemmalle maailmalle.
99. Ympäristöpakolaisuutta voidaan ehkäistä yhteistyöllä ja yhteisvastuulla. Pakenemaan joutuvia ihmisiä on kohdeltava inhimillisesti. Myös ihmiset maamme rajojen ulkopuolella ovat lähimmäisiämme.
100. Köyhyyden, rajat ylittävän rikollisuuden ja muiden maapallomme ongelmien ratkaisu edellyttää yhteisiä pelisääntöjä ja kaikkien maiden sitoutumista. Haluamme vahvistaa YK:N ja EU:n kaltaisia yhteisöjä, joissa ihmisarvo, oikeusvaltio ja kestävä kehityksen periaatteet ovat toiminnan perusta.

Sähköisen palautelomakkeen kysymykset

Lomake löytyy osoitteesta www.keskusta.fi/paouudistus

1. Palautteen antaja:

Keskustan jäsenjärjestö	Muu järjestö	Keskustan henkilöjäsen	Muu henkilö (ei Keskustan jäsen)
-------------------------	--------------	------------------------	----------------------------------

2. Palautteen antajan (henkilö tai järjestö) nimi ja sähköposti

3. Kuinka hyvin periaateohjelmaluonnos tuo esiin ja kokoaa Keskustan keskeisimmät periaatteet?

Erittäin hyvin	Melko hyvin	Ei hyvin eikä huonosti	Melko huonosti	Erittäin huonosti
----------------	-------------	------------------------	----------------	-------------------

4. Kysymyksen 3 vastauksenne tarkemmat perustelut ja kommentit:

5. Kuinka hyvän perustan ohjelmaluonnos antaa Keskustan muulle ohjelmatyölle ja politiikalle tulevaisuuden haasteisiin vastaamiseksi?

Erittäin hyvän	Melko hyvän	Ei hyvän eikä huonon	Melko huonon	Erittäin huonon
----------------	-------------	----------------------	--------------	-----------------

6. Kysymyksen 5 vastauksenne tarkemmat perustelut ja kommentit:

7. Ohjelman lähtökohtana ja ytimessä on tulevaisuuden ihmisen hyvä elämä ja sen edellytykset. Kuinka onnistuneena pidätte tätä näkökulmaa ja muutoinkin ohjelman painotuksia?

Erittäin onnistuneena	Melko onnistuneena	Ei onnistuneena eikä epäonnistuneena	Melko epäonnistuneena	Erittäin epäonnistuneena
-----------------------	--------------------	--------------------------------------	-----------------------	--------------------------

8. Kysymyksen 7 vastauksenne tarkemmat perustelut ja kommentit:

9. Ohjelma rakentuu johdannosta sekä 100 + yhdestä periaatteesta. Kuinka toimivana pidätte tätä rakennetta?

Erittäin toimivana	Melko toimivana	Ei toimivana eikä toimimattomana	Melko toimimattomana	Erittäin toimimattomana
--------------------	-----------------	----------------------------------	----------------------	-------------------------

10. Kysymyksen 9 vastauksenne tarkemmat perustelut ja kommentit:

11. Jäsenkyselyssä keväällä 2016 uudelta periaateohjelmalta toivottiin uudenlaista, perinteisistä ohjelmista erottuvaa ilmaisua sekä helposti avautuvaa ja ymmärrettävää tekstiä. Kuinka hyvin ohjelmaluonnos täyttää tämän tavoitteen:

Erittäin hyvin	Melko hyvin	Ei hyvin eikä huonosti	Melko huonosti	Erittäin huonosti
----------------	-------------	------------------------	----------------	-------------------

12. Kysymyksen 11 vastauksenne tarkemmat perustelut ja kommentit:

13. Kuinka onnistuneena pidätte ohjelman johdantolukua?

Erittäin onnistuneena	Melko onnistuneena	Ei onnistuneena eikä epäonnistuneena	Melko epäonnistuneena	Erittäin epäonnistuneena
-----------------------	--------------------	--------------------------------------	-----------------------	--------------------------

14. Tarkemmat perustelut ja muutosesitykset johdantolukuun. Jos haluatte tehdä yksityiskohtaisia tekstimuutoksia, viitatkaa muutoskohdan rivinumeroon ja kirjoittakaa muutosesityksenne tähän selkeästi:

15. Mitä muutos- tai poistotarpeita näette yksittäisissä periaatteissa (1-100)? Kirjoittakaa periaatteen numero ja sen jälkeen selkeä muutosesityksenne:

16. Sadasensimmäinen periaate on vielä ilman sisältöä. Ehdottakaa ohjelmaan vähintään yhtä uutta periaatetta:

17. Mitä muuta palautetta haluatte antaa ohjelmaluonnoksen sisällöstä tai ohjelmaprosessista:

18. Viimeiseksi haluamme teiltä kokonaisarvion ohjelmaluonnoksesta kouluarvosanana:

10	9	8	7	6	5	4
----	---	---	---	---	---	---

Kyselyn, tämän käsissäsi olevan vihkon sekä muuta periaateohjelmauudistuksen taustatietoa löydät osoitteesta

www.keskusta.fi/paouudistus

Ohjeet palautteen antamiseen

Keskustan jäsenjärjestöjen palaute luonnoksesta

1. Käsitelkää ohjelmaluonnosta keskustayhdistyksen syyskokouksessa tai päättäkää kokouksessa erillisen ohjelmaluonnosta pohtivan tilaisuuden järjestämisestä (ks. keskustayhdistysten syyskokousten malliesityslistat)
2. Lähettäkää mahdollisuuksien mukaan ohjelmaluonnos sekä palautelomakkeen luonnosta koskevat kysymykset kokouksen/tilaisuuden osallistujille etukäteen tutustuttavaksi esimerkiksi sähköpostilla. Ohjelmaluonnos ja kysymykset löytyvät lähettäväksi ja printattavaksi osoitteesta www.keskusta.fi/paouudistus Rajallinen määrä tätä painettua vihkosta löytyy myös Keskustan piiritoimistoista, joista sitä voi noutaa.
3. Tilaisuuden järjestämisessä ja asian käsittelyssä voitte hyödyntää erillistä tilaisuusohjeistusta, joka myös löytyy osoitteesta www.keskusta.fi/paouudistus
4. Lähettäkää palaute ensisijaisesti sähköisen webropol-lomakkeen kautta. Lomake löytyy osoitteesta www.keskusta.fi/paouudistus. Palautteen voi lähettää myös postissa osoitteeseen Keskustan puolue toimisto/Ilkka Miettinen, Apollonkatu 11 a 00100 HELSINKI. Palautteen pitää olla perillä viimeistään 8.1.2018.
5. Voitte järjestää tilaisuuden myös MSL:n luentona. Ohjeet löytyvät osoitteesta msl.fi/opintopalvelut

Yksittäisten henkilöiden ja muiden kuin keskustajärjestöjen palaute

Palautetta periaateohjelmaluonnokseen saavat antaa keskustajärjestöjen lisäksi myös puolueen yksittäiset jäsenet, muut henkilöt sekä ei-keskustalaiset järjestöt. Palaute annetaan em. kohdassa 4 mainitulla webropol-lomakkeella.

Lisätietoja:

poliittinen asiantuntija Ilkka Miettinen
ilkka.miettinen@keskusta.fi
p. 050 5666 189

**Anna palaute
viimeistään 8.1.2018.**

Anna palaute ensisijaisesti netissä
webropol-kyselyn kautta.

Kyselyn, tämän käsissäsi olevan vihkon
sekä muuta periaateohjelmauudistuksen
taustatietoa löydät osoitteesta

**[www.keskusta.fi/
paouudistus](http://www.keskusta.fi/paouudistus)**